

метонімізованого позначення російського уряду словосполучення “малоросійський генерал-губернатор, призначений Кремлем” прочитується як “посадова особа, призначена урядом Росії для нагляду за Україною як за підлеглою Росії / колоніальною територією”.

У рамках однієї статті неможливо розглянути увесь корпус конотативно-маркованих словосполучень у текстах українських періодичних видань, у тому числі й тих, в яких поява конотативного значення зумовлена національно-культурним контекстом. Однак уже й розглянуті приклади засвідчують важливість врахування національно(етно)-специфічних реалій при аналізі конотативних значень, а також необхідність їх докладної класифікації. Це завдання може розглядатися як таке, що визначає напрямок подальших досліджень окресленої проблеми.

Л і т е р а т у р а :

1. *Барабуля А. М.* Конотативні компоненти лексичної семантики як параметр міжмовних зіставлень : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.03.17 / Антон Миколайович Барабуля. – Кіровоград, 2002. – 201 с.
2. *Каспрук В.* Партійні шулери й українське майбутнє/ Віктор Каспрук *День*. – 2011. – 23 травня.
3. *Коровіна К.* І все-таки він був правий / Катерина Коровіна // *День*. – 2010. – № 77, 30 квітня.
4. *Литвин Ю.* Гарбузи для суддів / Юлія Литвин // *День*. – 2010. – № 31. – 23 лютого.
5. *Луканов Ю.* Російська мова – “довгограюча платівка” / Юрій Луканов // *День*. – 2010. – № 93, 2 червня.
6. *Сверстюк Є.* Національний сором / Євген Сверстюк // *Украинская правда*. – 2010. – 26 квітня.

Ма Яньфей. *Національно-культурная обусловленность коннотативных значений (на примере коннотативно маркированных словосочетаний украинских периодических изданий).*

В статье изучается влияние информации национально-специфического характера на образование коннотативных значений. Прослеживается роль исторических реалий, идеологических клише советской и постсоветской эпох, а также других факторов, способствующих порождению коннотативных значений национально-специфического характера.

Ключевые слова: коннотативный компонент, коннотация, стилистически маркированная единица.

Ma Yanfei. *The national and cultural determination of konnotative meanings (on the materias of Ukrainian newspapers).*

The article deals with the problem of national and cultural realities' influence upon the realization of connotative meanings of word combination,

Keywords: connotative component,

Макарова О. С.
*Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (Україна)*

РОЗКРИТТЯ ЯВИЩ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ В ТЕКСТАХ МЕДІА-ДИСКУРСУ

Стаття присвячена проблематиці впливу соціальних та культурологічних чинників на природу мови, її певні особливості в медіа-дискурсі, а саме: дослідження медіа-дискурсу в лінгвокультурологічному зрізі з різних сторін – структури, семантики та прагматики тексту в цілому, тому що текст, який репрезентує дискурс, є його кінцевим результатом.

Ключові слова: соціолінгвістика, лінгвокультурологія, мовна ситуація, мовна політика, медіа-дискурс, диглосія.

Соціолінгвістика та лінгвокультурологія тісно пов'язані між собою і представляють особливий інтерес для мовознавців та дослідників. Соціолінгвістика вміщує такі поняття, як мовна ситуація та мовна політика, і розглядає тенденції розвитку літературної мови.

Мовознавці різних епох досліджують зв'язок мовних і соціокультурних систем; перш за все, це праці представників Празької лінгвістичної школи В. Матезіуса, Б. Гавранка, Й. Вакха, які довели зв'язок мови із соціальними процесами і соціальну роль літературної мови.

На сучасному етапі відображення цінностей суспільства та культури спостерігається в мас-медійних текстах представниками того чи іншого мовного простору, що дає змогу виявити лінгвокультурні параметри, категорії. Саме потенціал медіа-дискурсу надає можливість проаналізувати тенденції розвитку мови.

Мовознавці та дослідники вивчали різні проблеми: формування дискурсу, способи його семантико-прагматичної організації, структури та функціонування. Дискурс досліджується з позицій психолінгвістики (В.В. Красних), прагмалінгвістики (Т.А. ван Дейк, М.Л. Макаров), когнітивної лінгвістики (В.А. Маслова, Т.А. ван Дейк), лінгвокультурології (В.І. Карасик, З.Д. Попова) тощо.

Отже, текст мас-медійного дискурсу є відображенням лінгвокультурологічного простору, який вміщує в собі згадування різного роду реалій, історичних подій, мовних зворотів певної історичної епохи, які є зрозумілими на певному етапі розвитку мови.

Важливими аспектами дослідження явищ соціолінгвістики та лінгвокультурології в текстах медіа-дискурсу є визначення лексичного складу, який постійно оновлюється, та прагматичні параметри нових слів.

Це зумовлено тим, що медіа-дискурс за своєю суттю є неоднорідним явищем, яке інтегрує ознаки інших типів дискурсу, охоплює всі сфери життя суспільства і відображає соціум та культуру. Мова і культура взаємопов'язані. Загальноновизнаним є твердження, що культурні процеси впливають на мову, а мова на культуру.

Складним є питання впливу мови на культуру. Е. Сепір зазначав: "Не можу я визначити і справжньої залежності між культурою і мовою. Культуру можна визначити як те, що суспільство робить і думає. Мова є те, як думають. Складно визначити, яких особливих причинних залежностей між відібраним інвентарем досвіду (культура як ціннісний вибір суспільства) і тим особливим прийомом, за допомогою якого суспільство виражає різний свій досвід, можна очікувати <...> Зрозуміло, що зміст мови нерозривно пов'язаний з культурою <...> Мова у своїй лексиці більш-менш точно відображає культуру, якої не обслуговує; цілком справедливим є те, що історія мови й історія культури розвиваються паралельно" [3. с. 321]. Отже, щоб опанувати мову тієї чи іншої нації і виокремити відмінності мов, зумовлені своєрідністю культури, необхідно зрозуміти і відчутти її в повному обсязі.

Кожній мові притаманна наявність безеквівалентної лексики, до якої належать слова, що позначають специфічні явища культури і не мають перекладу в іншій мові. При перекладі вони передаються описово або запозичуються, наприклад: *"...ще в розпал "помаранчевої" революції, коли Київ був по самі вікна наповнений російським політологами й аналітиками, яких тієї пори точніше було б називати "обналітиками", скептики висловлювали сумніви в тому, що Янукович стане "шісткою" Росії, яка виконує всі цінні вказівки з Москви..."; "...можливо, нинішній урок доведе керівникам Росії, що Білорусь і Україна не управляються з Кремля. Тут неможливо діяти за логікою Тараса Бульби: "Я тебе породив, я тебе і вб'ю!"* [7, с. 4].

Як правило, безеквівалентна лексика в кожній мові становить не більше 6-7% від загальної кількості активно вживаних слів, а фразеологія майже вся ідіоматична.

Слід зазначити відмінності у лексичних фонах слів з тотожним денотативним значенням. Такі слова можуть мати різні конотації (емоційні й оцінні відтінки), а також різні асоціативні зв'язки, наприклад: "...питання не риторичне, бо й досі не всі українці визначилися, де їм бути: у сяйві золотого **Тризуба** чи в тіні **двоголового орла**...; "...єдиною ложкою **дьогтю в бочці меду Шевченківських свят у Криму** стало ігнорування місцевою владою їх закриття..." [4, с. 4].

Так, у семантичних асоціаціях різних мов великі розбіжності спостерігаються у словах-відповідниках з національно-культурним компонентом.

Це свідчить про те, що ґрунтовне оволодіння мовою неможливе без засвоєння культури народу – носія мови.

Важливим залишається факт впливу культури на стилістичну диференціацію мовних засобів. У текстах медіа-дискурсу журналісти, висловлюючись літературною мовою, допускають вживання лексики з народно-розмовної мови, старослов'янської; російські автори звертаються до української мови, як засобу комічного, насмішки тощо, наприклад: "...не всякий філолог знаєт продолжение выражения **“Язык мой – враг мой”**. А полностью оно звучит так: **“Язык мой – враг мой: прежде ума глаголет”**..." [9, с. 4; "...третий – комплекс неполноценности. Тут я со спецами не согласен в корне, комплекс **“менишwartости”** придумали для себя польские холопы и протащили эту **“менишwartість”** через века в холопских душах. Но народ ею не заражен. Четвертый фактор – ненависть, нелюбовь ко всему. Особенно к успешному соседу. Это есть, но тоже не у всех. Есть пятый фактор, самый главный: **“Чого бідні? Бо дурні. Чого дурні? Бо бідні”** ..." [9, с.4].

Мовний етикет, мовна ситуація, звертання до особи у різних культурах різні і яскраво відображені в інтерв'ю-текстах медіадискурсу та документах дипломатичного характеру. Наприклад: **“Високоповажний пане Президенте!...”** [4, с.2]

Отже, вплив культури позначається на своєрідності лексико-фразеологічних засобів, на особливостях нормативно-стилістичної системи та мовленнєвого етикету. Це є підґрунтям певної мовної ситуації, яку формують такі фактори, як мовна політика та мовне планування.

Мовна політика є провідним фактором, сукупністю ідеологічних принципів і практичних заходів щодо розв'язання мовних проблем у соціумі, державі. Визначені ознаки та фактори формування мовних ситуацій надають підстави розробити типологію їх станів.

Українській пресі притаманне таке мовне явище незбалансованого білінгвізму, як диглосія (грец. διγλωσσία – букв. двомовність) – одночасне існування у суспільстві двох мов або двох різних форм однієї мови, які застосовуються у різних функціональних сферах. На відміну від білінгвізму та багатомовності, диглосія як соціолінгвістичний феномен передбачає свідому оцінку мовцями своїх ідіом за шкалою “високе – низьке”, “урочисте – повсякденне” тощо.

“...Й.Сталін однозначно стверджував, що *советська влада – влада російська*...” [4, с. 4]

Білінгвізм та диглосія – провідні стани мовних ситуацій. У сучасній соціолінгвістиці термін **стан мовної ситуації** вживається як стосовно мононаціонального суспільства, так і полінаціонального. З мононаціональних позицій **мовний стан** – це розмаїття репрезентацій національної мови у формах усного та писемного мовлення. У багатомовному суспільстві під станом мовної ситуації розуміється білінгвізм як взаємодія двох існуючих мов і диглосія як взаємодія двох існуючих різновидів тієї самої мови.

Отже, соціальні та культурологічні чинники впливають на природу мови, визначають певну мовну ситуацію, мовну політику, що є характерним для медіа-дискурсу.

Л і т е р а т у р а :

1. *Иванова С. В.* Культурология и лингвокогнитология: сопряжение парадигм : учебное пособие. – Уфа : РИО БашГУ, 2004. – 152 с.
2. *Иванова С. В.* Политический медиа-дискурс в фокусе лингвокультурологии // Политическая лингвистика. – Вып. 1(24). – Екатеринбург, 2008. – 205 с.
3. *Кочерган М. П.* Загальне мовознавство. – К. : Видавничий центр "Академія", 2010. – 464 с.
4. Літературна Україна (ЛУ). 2011.– № 21(5400); № 24(5403)
5. *Луканина М. В.* Газетный текст через призму теории коммуникации // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2003. – № 2. – С.123-133.
6. *Маслова В. А.* Лингвокультурология. – М. : Издательский центр "Академия", 2004. – 208 с.
7. Новая газета (НГ). 2011. -№ 87
8. *Прокопович С. С.* Учимся читать и переводить итальянскую прессу. – М. : Издательский Дом, "Филология три", 2002. – 187 с.
9. Рабочая газета (РГ) . 2011. – № 125; № 133
10. *Сепир Э.* Язык. – М., 1934.

Макарова О. С. Раскрытие явлений социолингвистики и лингвокультурологии в текстах медиа-дискурса.

Для языковедов актуальным остается влияние социальных и культурологических факторов на природу языка, её определенные особенности в медиадискурсе, а именно: исследование медиа-дискурса в лингвокультурологическом срезе с разных сторон – структуры, семантики и прагматики текста в целом, так как текст, представляющий дискурс, является его конечным результатом.

Ключевые слова: социолингвистика, лингвокультурология, языковая ситуация, языковая политика, медиа-дискурс, диглоссия.

Makarova O. S. Disclosure of linguistics and sociolinguistics of phenomena in the texts of media discourse.

For linguists actual is influence of social and cultural factors on nature of language, it's certain features in medias diskurse. Namely research of media discourse in a cut of cultural influence on the language from different sides: structure, semantics and pragmatics text in general, because a phototypograph which presents discourse, is him end-point.

Keywords: sociolinguistics, linguistic situation, linguistic policy, media discourse, diglossia.

Мальцева Л. В.
Горловский государственный педагогический институт
иностранных языков (Украина)

**ОСОБЕННОСТИ ПАРАФРАЗА В ПРЕЦЕДЕНТНОМ СУБТЕКСТЕ
УЧЕБНОГО И НАУЧНОГО ДИСКУРСА (НА МАТЕРИАЛЕ УЧЕБНИКОВ
ПО ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ ГРАММАТИКЕ ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА)**

Статья посвящена изучению способов парафразирования в прецедентном субтексте. Рассмотрены особенности реализации прецедентного субтекста в учебном и научном дискурсе. В качестве примеров автор приводит фрагменты прецедентных субтекстов в учебниках по теоретической грамматике французского языка.

Ключевые слова: прецедентный субтекст, учебный дискурс, научный дискурс, парафраз, способ парафразирования.

Учебный текст, как и научный, обладает политекстуальной формально-смысловой структурой, единицами которой выступают субтексты – фрагменты целого текста, реализующие в нем тот или иной аспект познавательной ситуации [3, с. 163].

Каждый субтекст имеет специфическую языковую реализацию и обладает определенной целеустановкой, в соответствии с которой сформировано относительно самостоятельное смысловое целое.